

91
FI

FACTS

Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto

ISSN 1681-2174

Haasteet ja mahdollisuudet työterveyden ja työturvallisuuden (TTT) sisällyttämisessä yliopisto-opetukseen – raportin tiivistelmä

Johdanto

Tulevien insinöörien, arkkitehtien, terveydenhoidon ammattilaisten sekä liike-elämän toimihenkilöiden ja johtajien on kaikkien otettava työelämässään huomioon työterveys ja työturvallisuus (TTT). Tämä raportti (*) ja siinä esitellyt tapaukset osoittavat, että TTT-näkökohtien sisällyttäminen yliopistotason koulutukseen on muita koulutustasoa haasteellisempää. Tapaukset osoittavat kuitenkin myös, että toimia TTT:n sisällyttämiseksi korkeakoulu-opetukseen toteutetaan monilla eri aloilla ja monin eri tavoin. Lisäksi ne osoittavat, että on useita lähestymistapoja ja mahdollisuuksia, joita voidaan hyödyntää kulloisenkin tilanteen mukaan.

Haasteet

On tärkeää pitää mielessä eräät haasteet, jotka liittyvät TTT-kysymysten sisällyttämiseen yliopistotason koulutukseen.

Näitä haasteita ovat

- yksittäisten yliopistojen, tiedekuntien ja professorien kanssa luotavien kumppanuuksien tarve
- professorien vakuuttaminen TTT-koulutuksen merkityksestä
- opiskelijoiden ajankäyttöön kohdistuvat suuret vaatimukset ja paineet
- korkeakoulutasolle soveltuvan TTT-koulutusmateriaalin puute
- käytännönläheisten ja aktiivisten opiskelumenetelmien käyttöönotto TTT:tä varten teoreettisten opiskelumenetelmien hallitsemassa oppimisympäristössä
- luokkien suuri koko
- sellaisen yliopistotason opetushenkilöstön puute, jolla on TTT-asiantuntemusta ja/tai aktiivisia ja osallistavia opetustaitoja
- koulutusresurssien jakaminen ympäristössä, jossa on voimakas tiedon suojelemisen perinne vallalla olevan tekijänoikeuskulttuurin vuoksi
- opinto-ohjelmiin tehtävien muutosten viemä pitkä aika
- yliopistotasoisien TTT-koulutuksen kehittämiseen ja tarjoamiseen tarvittavien varojen puute suhteessa halvempaan kouluopetukseen, pilottihankkeiden rahoitus mukaan lukien
- uusien yhteyksien luominen ministeriöiden tasolla, jos koulut ja yliopistot kuuluvat eri ministeriöiden vastuualueisiin
- tarve parantaa jatkuvasti työterveys- ja turvallisuuskulttuuria yliopistoissa.

Sisällyttämistä helpottavat olosuhteisiin liittyvät tekijät

Tietyt olosuhteisiin liittyvät tekijät vaikuttavat helpottavan TTT-kysymysten sisällyttämistä yliopisto-opetukseen.

Sisällyttäminen on todennäköisempää

- aloilla, joilla kansallinen TTT-lainsäädäntö asettaa erityisiä velvollisuuksia tiettyjen ammattialojen edustajille, kuten tie- ja vesirakennushankkeisiin osallistuville

- silloin, kun turvallisuusalan ammattilaisten koulutusvaatimukset on määritetty lailla ja kun ne sisältävät korkeakouluopintoja
- silloin, kun oppilaitoksessa on TTT-kysymyksiä käsittelevä osasto; tämä näyttäisi olevan todennäköisempää teknillisissä yliopistoissa
- silloin, kun TTT-asioista vastaavilla viranomaisilla tai työtapaturmavakuutuslaitoksella on koulutustehtävä, johon voi sisältyä yliopistojen avustaminen
- aloilla, joilla yliopistolla on konkreettisia TTT-velvollisuuksia, kuten opiskelijoiden turvallisuuden takaaminen laboratoriotyössä ja käytännön työssä.

Onnistumiseen johtavia tekijöitä

Esimerkkitapaukset esittelevät tiettyjä toimintatapoja ja keinoja, joilla TTT-kysymykset voidaan onnistuneesti sisällyttää yliopistotasoiseen koulutukseen:

- Aluksi löydetään ja **saadaan mukaan vastaanottavia henkilöitä** ja laitoksia, joiden kanssa tehdään yhteistyötä.
- **Työskentely on yhteistyötä**, ei määräilyä.
- **Otetaan huomioon opetussuunnitelmaan liittyvät kilpailevat vaatimukset** ja perustutkintoa suorittavien opiskelijoiden aikapaineet.
- TTT-opetus rajoitetaan tiettyihin **keskeisiin seikkoihin**.
- **TTT-kysymykset sisällytetään jo olemassa oleviin kursseihin** uusien kurssien perustamisen sijaan, varsinkin jos uusiin opetusmoduuleihin on niukasti mahdollisuuksia.
- Tarjotaan **soveltuvaa TTT-opetusmateriaalia**, joka liittyy siihen opintoalaan, johon se sisällytetään, ja sopii tapaan, jolla ainetta opetetaan.

(*) Raportti: *Mainstreaming OSH into university education*:
<http://osha.europa.eu/en/publications/reports/tewe09007enc/view>

- Käytetään **todellisia tapausesimerkkejä** ja pyritään ottamaan käyttöön ongelmanratkaisua painottavia menetelmiä, **aktiivisia opiskelumenetelmiä** jne.
- Avustetaan **korkeakouluopettajia** opetusmateriaalin tehokkaassa käytössä.
- Käytetään käytännön työtä koskevien **turvaohjeiden antamista** keinona välittää laajempi ennaltaehkäisyn kulttuuria edistävä viesti opiskelijoille.
- Käytetään **verkko-oppimista ja sähköisiä resursseja** luokkaopetuksen tukemiseen ja täydentämiseen sekä parannetaan niiden saatavuutta etäopiskelua varten.
- Opiskelijoiden motivoimiseksi **TTT-opintojen tulee vaikuttaa loppuarvosanoihin** tai tunnustetun tutkintotodistuksen saamiseen jne.
- **Ajoituksen on oltava oikea.** Yliopiston tai tietyn ammattiryhmän on oltava valmis hyväksymään muutokset ja ilmapiirin on oltava oikea. Keskustelut voidaan esimerkiksi aloittaa, kun opetussuunnitelmiin tai tulevaisuudessa yliopistosta valmistuvia opiskelijoita koskeviin strategioihin tehdään muutoksia.
- **Keskustellaan ammattialajärjestöjen kanssa** yliopistotason opetussuunnitelmista.
- **Hyödynnetään kumppanuuksia:** yliopistojen, tutkimuslaitosten, turvallisuusviranomaisten, vakuutusyhtiöiden ja elinkeinoelämän välinen yhteistyö.
- **Edistetään koko yliopiston kattavaa TTT-lähestymistapaa,** jossa TTT-kysymyksiä ja riskejä koskeva koulutus yhdistyy turvallisen ja terveellisen työ- ja opiskeluympäristön luomiseen henkilöstölle ja opiskelijoille ja jossa henkilöstö ja opiskelijat pyritään aktiivisesti saamaan osallistumaan prosessiin.

Kahdeksan lisäideaa:

- Perustetaan **tallennuspaikka yliopistotason opiskelumateriaalin jakamiseksi.**
- **Aloilla, joilla TTT-koulutusta jo annetaan** esimerkiksi edellä esitettyjen olosuhteisiin liittyvien tekijöiden ansiosta, tätä käytetään astinlautana TTT:n sisällyttämiseksi yleisemmin myös muihin oppiaineisiin.
- Siellä, missä **paikalliset yritykset** tekevät yhteistyötä yliopistojen kanssa, niitä kannustetaan sisällyttämään TTT opiskelijoille tarjottaviin toimiin (luennot, opintokäynnit tai harjoittelupaikat).
- **Otetaan opiksi kokemuksista, jotka on saatu TTT-kysymysten sisällyttämisestä kouluopetukseen,** ja nuorten työntekijöiden koulutuksen hyvistä käytänteistä ja mukautetaan ne yliopistoympäristöön.
- Hyödynnetään "moduuliopetuksen" yleistymistä ja kehitetään erityinen **TTT-moduuli.**
- **Mukautetaan ammattikoulutuksen menetelmiä** ja resursseja yliopistotasolla käytettäväksi.
- Kannustetaan **työnantajia pitämään TTT-osaamista työhönottoon vaikuttavana tekijänä.**
- Kannustetaan **kauppakorkeakouluja sisällyttämään TTT ja taloudellinen tuottavuus** niiden tutkimus- ja konferenssiohjelmiin.

Esimerkkejä käytänteistä

Kun espanjalainen Salamancan yliopisto otti opinto-ohjelmaansa TTT-tekniikan maisterintutkinnon, se käytti tilaisuutta hyväkseen ja tarjosi aluehallituksen tuella kaikille valmistuville opiskelijoille keskeistä TTT-opetusmateriaalia CD-ROM-levyllä ja internetissä.

Tarjotakseen tutkittavia tapauksia liiketalouden opintoja varten Yhdysvaltain National Safety Council kerää Robert Campbell -palkinnon avulla liiketoiminnan esimerkkitapauksia, jotka osoittavat, miten työterveyden ja -turvallisuuden huomioiminen parantaa taloudellista tuottavuutta. Se mukauttaa voittaneet esimerkit parhaiden kauppakorkeakoulujen käyttämään tapaustutkimusmalliin ja tekee yhteistyötä yksittäisten opettajien kanssa kannustaakseen heitä käyttämään tätä materiaalia.

Yhdistyneessä kuningaskunnassa Health and Safety Laboratory teki kansallisen TTT-viranomaisen myöntämän rahoituksen turvin yhteistyötä Liverpoolin yliopiston kanssa TTT-tekijöiden sisällyttämiseksi perustutkintoon tähtäävään insinöörikurssiin. Tähän kuului aktiivisten oppimismenetelmien käyttö sekä tapaustutkimukset todellisista onnettomuuksista.

Saksassa on esimerkkejä eri yliopistojen tiedekuntien kumppanuuksista, joissa kerätään osaamista ja resursseja verkko-opiskelun materiaalin kehittämiseksi ja jakamiseksi (NOP-online ja syöpää aiheuttaviksi, perimää vaurioittaviksi tai lisääntymiselle vaarallisiksi luokiteltujen aineiden luettelo "Laboratoriokurssien vaaralliset aineet").

Dublin Institute of Technology -yliopistossa Irlannissa ylioppilaskunta osallistuu turvallisuustoimiin osallistavassa lähestymistavassa, jolla varmistetaan, että yliopisto täyttää TTT-velvoitteensa, ja edistetään TTT-kulttuuria.

Ranskan Lacobus-kilpailussa arkkitehtiopiskelijoiden on sisällytettävä TTT-näkökohdat arkkitehtonisia entisöintihankkeita koskeviin suunnitelmiin. Muissa ranskalaisissa projekteissa insinööri- ja arkkitehtiopiskelijat työskentelevät yhteisissä hankkeissa.

Yleiset päätelmät

Paras etenemistapa lienee koko yliopiston kattavan lähestymistavan kehittäminen terveellisen ja turvallisen työympäristön luomiseksi ja riskeistä tiedottamiseksi. Tässä lähestymistavassa olisi yhdistettävä riskejä ehkäisevä TTT-hallinnointi tietoisuuden lisäämiseen sekä osaamisen, taitojen ja turvallisuutta edistävien asenteiden ja käyttäytymismallien kehittämiseen opiskelijoiden ja henkilöstön – niin opetushenkilöstön kuin teknisen, hallinto- ja tukihenkilöstön – keskuudessa. Yliopistotason hyviä käytäntöjä ja toimia koskevien esimerkkien siirtämiseen tarvitaan tukea, ja sekä ideoiden että konkreettisten välineiden vaihto on tarpeen.

Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, ESPANJA

P. +34 944794360 • F. +34 944794383

Sähköposti: information@osha.europa.eu

© Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto. Tekstin jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan. *Printed in Belgium, 2010*

